

Mitä opiskelijat odottavat meiltä, mitä me oletamme opiskelijoista ?

Kaikki ohjaavat, webinaari 22.2.2022

Toni Kosonen

opinto- ja uraohjauksen yliopistonlehtori

toni.kosonen@uef.fi

Puheenvuoron sisällöt

- 1) Tutkimushavaintoja ja opiskelijaääntä
- 2) Tieteenalakulttuurit ja oletetut opiskelijat – teoreettista virittelyä
- 3) Keskustelutehtävä:
Millaisia *oletetut* opiskelijamme ovat?

Tutkimushavaintoja ja opiskelijääntä

Miten opiskelijat jäsentävät pedagogisia ja ohjauksellisia suhteita ja orientoituvat yliopistoyhteisöön ?

Yliopiston pedagoginen ja ohjauksellisen vuorovaikutusmaisema tarkastelussa

28 opiskelijan haastattelut; kolmesta yliopistosta, kahdenlaisilta aloilta (1) humanistiset ja ihmistieteet ja (2) teknistieteelliset alat (IT-alat) = pehmeät, perustutkimus vs. kovat, soveltavat alat

Tutkimusten kohteena se, *miten opiskelijat jäsentävät ja tulkitsevat*

- opiskelijan ja opetushenkilökunnan suhdetta
- *vertaissuhteita, eli suhdettaan opiskelijatovereihin ja vertaisyhteisöön, sekä*
- *opiskeluaikaa osana arkeaan*

(Kosonen & Penttinen, prosessissa; Kosonen, Mäkinen, Penttinen & Annala, prosessissa; Kosonen, Annala, Penttinen & Mäkinen 2022; ks. myös Penttinen, Kosonen, Annala & Mäkinen 2017)

Opiskelijoiden jäsennyksiä pedagogista ja ohjauksellista suhteista

(Kosonen & Penttinen)

Tulkintarepertoaari	Vuorovaikutuspositiot	Pedagoginen funktio
1. Etäisyyden repertoaari	<ul style="list-style-type: none">- Opettaja etäinen akateeminen mutta myös arvostettu asiantuntija, joka arvioi anonyymejä opintosuorituksia tasa-arvoisesti- Opiskelija ei-kiinnostava, anonyymi, "massaan häviävä" luennoilla istuva asiantuntijainformaation vastaanottaja ja opintosuoritusten tekijä	<p>Vuorovaikutus yksisuuntaista tiedonsiirtoa, jossa opiskelijalla ei aktiivista roolia</p> <p>Suoritteiden välityksellä tapahtuva vuorovaikutus</p>
2. Pedagogisen suhteen repertoaari	<ul style="list-style-type: none">- Opettaja opiskelijan oppimisesta kiinnostunut ja vastuuta kantava pedagogi- Opiskelija motivoitunut oppimaan ja edistämään omia opintojaan, asiakaskeinen palveluodotus opettajalle	<p>Vuorovaikutus opiskelijakeskeistä oppimisprosessin tukemiseen ja asiasisältöihin keskittyvää yhteistoimintaa, jossa molemmat osapuolet kantavat vastuuta oppimisesta</p>
3. Aidon kohtaamisen repertoaari	<ul style="list-style-type: none">- Opettaja pedagogisen roolin ulkopuolelle astuva empaattinen tukija- Opiskelija kuulluksi ja huomioiduksi tuleva kokonaisvaltainen yksilö	<p>Opiskelun arjessa opiskelija tulee kohdatuksi tasa-arvoisesti kokonaisvaltaisena yksilönä</p>
4. Akateemisen yhteisön jäsenyyden repertuaari	<ul style="list-style-type: none">- Opettaja tieteenalan kysymyksiin orientoitunut ja vihkiytynyt mestari ja mentori ja yhteisön portinvartija- Opiskelija tieteenalayhteisön jäsenyyttä tavoitteleva kisälli ja aktori, jota motivoi matka alan saloihin vihkiytymiseen	<p>Vuorovaikutus jäsenyyttä mestari-kisälli -mallin mukaisesti ohjauksellisena suhteena; oppimisen sisältönä sekä tieteenalan substanssi että identiteetti ja ammatilliset toimintatavat</p>
5. Jaetun asiantuntijuuden repertuaari	<ul style="list-style-type: none">- Opettaja asiantuntija ja vertainen asiantuntijayhteisössä, jonka asiantuntemusta on mahdollista haastaa ja joka haastaa ajattelemaan uusilla tavoilla- Opiskelija haasteita ja uusia näkökulmia omaan kehittymiseen etsivä asiantuntijatiimin jäsen	<p>Vuorovaikutus jäsenyyttä työelämän 'tiimityön' diskurssien mukaisesti; oppiminen on monen suuntaista vuorovaikutusta asiantuntijayhteisössä</p>

Aineistoesimerkit 1: etäisyys opettajiin hahmotetaan luonnolliseksi asiantilaksi (repertoaari 1)

Mun kokemus on se, että yliopistossa opettajat jää, ja ehkä pitääkin tiettenkin, mutta jää hyvin etäisiksi. [...] Siinä on sellanen tietynlainen muuri [...] opettajan ja oppilaiden välillä. [...] Luentosalikin on, tällanen ylämäki, ja alhaalla on se, ketä kuunnellaan ja kehen luotetaan. [...] Opettajatkin on kuitenkin sellasia, että kaikki jotka tulee sinne eteen, niin mä tiedän, että heillä on täysi asiantuntemus siitä mitä he puhuu siellä edessä. Ei käy hetkeäkään mielessä, etteikö hän olisi asiantuntija. Mutta opettajat jää tietyllä tavalla hyvin etäisiksi, ja sellaisiksi mysteerisiksi hahmoiksi, yliopistossa. (Tietojärjestelmätieteen opiskelija)

“[Uskon, että] opettajilla [ei ole] minusta oikeastaan [...] minkäänlaista kuvaa, että se on vaan semmonen massa, että uppoudun sinne massaan” (Yhteiskuntatieteiden opiskelija)

Aineistoesimerkit 2: aidon kohtaamisen ja muodollisuuksien ylittämisen arvostus (repertoaari 3)

[Hyvä opettaja on] semmonen just että sillä on se asenne oikea opiskelijoita kohtaan, että on semmonen välittävä. (Tietojärjestelmätieteen opiskelija)

Hän [opettaja] on jotenkin hirveen semmonen tavallinen ihminen ja [...] vaikka onkin henkilökuntaa ja sillä tavalla ehkä ylempänä minua, niin se ei kuitenkaan tunnu siltä, vaan tuntuu, että se on semmonen samalla tasolla oleva. Ja hänelle on helppo mennä puhumaan ja ei tarvitse mitenkään jännittää. (Taidehistorian opiskelija)

[Jotkut opettajat] on jotenkin vaan niin [...] yliakateemisia [...] Tuntuu, ettei pysty luennon jälkeen menemään edes kysymään, koska se on jotenkin että: 'Tämä luento loppu nyt tähän. Minä vastaan muulla virka-ajalla muista kysymyksistä.' (Kulttuurintutkimuksen opiskelija)

Kokoavia huomioita

- Näkymä siihen, millaisilla erilaisilla orientaatioilla opiskelijat kiinnittyvät opintoihin – ja millaisia oletuksia opetus- ja ohjausvuorovaikutuksen laatuun ja luonteeseen he liittävät
- Oletukset piirtävät mahdollisuuksien rajat vuorovaikutukseen hakeutumiselle; esim. myös aiemmassa tutkimuksessa havaittu opiskelijoiden taipumus rajata vuorovaikutukseen hakeutumista, koska ajatellaan, että opettajat ovat kiireisiä, heidän aikansa on ”liian arvokasta” – ei haluta häiritä
- Oletuksilla on pedagogisia funktioita/seurauksia liittyen mm. siihen, millaisia orientaatioita me opetus- ja ohjaustahoina vahvistamme, ehkä tuotamme
- – tai miten onnistumme tunnistamaan ja purkamaan oletuksia, laajentamaan kiinnittymisen mahdollisuuksia, viestimään ja mallintamaan, miten pedagogisiin suhteisiin voi asettua, miten ja keneltä ohjausta ja tukea on saatavissa
- Tärkeää myös pohtia, millainen ohjauksellinen vuorovaikutusmaisema on erilaisista taustoista tuleville, eri tavoin esim. sukupuolen, iän, etnisyyden tai toimintakyvyn perusteella määritetyille opiskelijoille (vrt. Vehviläinen & Souto 2021)

Tieteenalakulttuurit ja "oletetut opiskelijat"

Tieteenalakulttuurin käsite

- Edellä esitellyssä tutkimuksessa ei ollut systemaattista vertailuasetelmaa, mutta kuitenkin havaittavissa *tieteenalakulttuurisia* eroja ja painotuksia:
 - Teknistieteellisillä aloilla (IT -alat) painottuu mm. jaetun asiantuntijuuden painotukset, puhe tavoitteellisen verkostoitumisen merkityksestä => koulutusten työelämäkytkös vahva, soveltava tiede -painotus
 - Humanistisissa ja ihmistieteissä painottuu mm. akateemiseen tieteenalayhteisöön kiinnittymisen perinteiset merkitykset => työelämäkytkös ei niin keskiössä, perustiede -painotus vahva
- Tieteenalakulttuurin käsite viittaa eri tieteen- ja oppialojen eriytyviin ja itsenäisiin perinteisiin, kulttuureihin ja tapoihin – yliopisto ymmärrettävä monimuotoisena ja kompleksisena kokonaisuutena, joka koostuu ”pienistä maailmoista” tai ”akateemisista heimoista”
- *Kognitiivisia* tieteenalojen eroja hahmotettu muun muassa kova-pehmeä, puhdas-sovellettu –ulottuvuuksilla; *sosiaalisella ulottuvuudella* tieteenalakulttuurit koostuvat mm. normeista, arvoista, vuorovaikutuksen tavoista, pedagogisista ja eettisistä ideoista ja ideaaleista

(Ylijoki 2000; Becher 1989)

(Akateeminen) sosialisatio

- Kasvatussosiologian ydinkäsitteitä
- Huomion kiinnittäminen koko siihen prosessiin, jonka kautta yksilöistä tulee yhteisöjen jäseniä, esimerkiksi tieteenalakulttuurin tai asiantuntija-alakulttuurin jäseniä – tämä tapahtuu sekä tietojen ja taitojen, oppisisältöjen, teoreettisten katsantotapojen että arvojen, normien, toimintatapojen, taipumusten, ”makujen” ja tyylien sisäistämisen ja ilmentämisen kautta
- Esimerkiksi opetussuunnitelma on vain kiteytymä, ”jäävuoren huippu” – lisäksi oppialaspesifi ”piilo-opetussuunnitelma” on toiminnassa => paljon tärkeää tietoa ja perintöä siirtyy yhteisön käytännöissä, joista suuri osa on myös yhteisön jäsenille heikosti tunnistettavaa

(ks. Ulriksen 2009; Ylijoki 2000)

Oletettu opiskelija

- Tanskalainen tutkija Lars Ulriksen (2009) konkretisoi *tieteenalakulttuureihin sosiaalistumista* käsitteellä "**oletettu opiskelija**" ("the implied student")
- Viittaa "*opiskelijan opiskeluun liittyviin käytäntöihin, asenteisiin, tulkintoihin ja käyttäytymiseen, jotka oletetaan tavoissa, joilla opiskelu, opetus- ja arviointikäytännöt [sekä ohjauuskäytännöt] on organisoitu opettajien taholta ja vuorovaikutussuhteissa opiskelijoiden kanssa*" (emt. 522, käännös & lisäys TK)
- Eri tasot: millainen on koulutuspolitiikan oletama opiskelija, entä yliopiston, oppiaineen, opetussuunnitelman, opettajien, opiskelijoiden itsensä ?
- Miten käsitettä voisi hyödyntää? => Ideaalien näkyväksi tekeminen pohtimalla haasteita ja pulmakohtia, joita opiskelijoiden tukemisessa ja ohjauksessa kohdataan ja joista jatkuvasti keskustellaan - - millaisia oletuksia taustalla?

Oletetun opiskelijan jäljillä

- Muistatko sä et onko teillä ollu täällä koulutuksessa opiskeluissa mitään tällaisia työllistymiseen liittyviä, keskusteluja?

*Ei varmaan siinä mielessä mitä sä nyt haet mutta tällasia, ikään ku, **valtaosa tapahtumista niin siinä on taka-ajatuksena just tää verkostoituminen.***

- Ootsä osallistunu semmosiin tapahtumiin?

*Oon yrittäny osallistuu aika paljon. **Mä en vaan tykkää tästä verkostoitumiskulttuurista yleensäkin että, jos puhuu jollekin ihmiselle niin mä en pidä siitä et siin on se taka-ajatus että ite jotenki hyötyy siitä vaan, haluan ikään ku tällasta vilpitöntä, kommunikaatiota ihmisten välillä.***

(Tietojärjestelmätieteiden opiskelija)

- Jutteletsä näistä urasuunnitelmista täällä yliopistolla ihmisten kanssa, henkilökunnan kanssa?

*En. En oo varmaan ikinä kellekään yliopistolla ees ohjaajalle sanonu mihin haluisin työllistyä. Ei sitä oo ikinä minusta ees kysytty missään, vaikka oon amanuenssia tavannu tai muuta. Et se on ollu aina vaan se että opinnot. [L]uennoilla meille viimeks eilen [naurahtaa], oikeesti tosi usein, ne luennoitsijat nauraa että "Ku teistä nyt varmaan todennäköisesti kaikista tulee sitte tutkijoita, että niin siinä vaan käy että, ei me oikein muualle niin sit me vaan tehhään näitä rahoitettuja tutkimuksia.." Mie ymmärrän sen [humanistisella alalla] että heille ei ehkä oo niin paljon.. mahdollisia työmahdollisuuksia.. Niin että jotenkin se että kaikista meistä pitäisi tulla tutkijoita esimerkiks yliopistolle. [...] Niin se et meillä jotenkin, **oman laitoksen ohjaajat jotenkin, painostanu ekasta vuodesta asti semmosen ajatuksen että "teistä ei voi tulla oikein muuta kuin tutkijoita".***

(Kulttuurintutkimuksen opiskelija)

Keskustelutehtävä pienissä ryhmissä: Millaisia oletetut opiskelijamme ovat?

Keskustellaan pienissä ryhmissä 15 minuuttia:

- Mitä "*oletetun opiskelijan*" käsite herättää, kun pohdit oman oppiaineesi, tieteenalasi tai yksikkösi ohjauksen käytäntöjä sekä kysymyksiä, joista teillä tavallisesti keskustellaan opiskelijoiden tukemiseen ja ohjaamiseen liittyen?
- Jakakaa pienessä ryhmässä ajatuksianne eri aloilta/yksiköistä. **Kirjatkaa ylös Padlettiin** havaintojanne esim. eroista, mitä oivallatte kuullessanne toistenne pohdintoja eri oppiaineiden/ tieteenalakulttuurien näkökulmasta.

(Valitkaa kirjuri, joka kirjaa)

- Padlet -alustan linkki:
<https://tinyurl.com/4h27y35u>
- Oikeasta alakulmasta plussasta (+) avautuu tekstilaatikko, johon voi raportoida pohdintoja
- **Jaan linkin ja tehtävän chatissa!**

Lähteet

- Becher, T. (1989) Academic Tribes and Territories. Milton Keynes: The Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- Kosonen, T., Annala, J., Penttinen, L. & Mäkinen, M. (2022) University Students' Approaches to Making the Most of Their Study Time. Scandinavian Journal of Educational Research, DOI: [10.1080/00313831.2021.2021440](https://doi.org/10.1080/00313831.2021.2021440)
- Kosonen, T., & Mäkinen, M., Penttinen, L. & Annala, J. (prosessissa) Käsikirjoitus yliopisto-opiskelijoiden vertaissuhteita koskevasta tulkinnoista.
- Kosonen, T. & Penttinen, L. (prosessissa) Yliopisto-opiskelun vuorovaikutusmaisema: opiskelijoiden tulkintoja opiskelijan ja opetushenkilökunnan suhteista.
- Penttinen, L., Kosonen, T., Annala, J. & Mäkinen, M. (2017) Ohjaus ja opintojen eteneminen. Eurostudent VI - tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:36. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-498-6>
- Ulriksen, L. (2009) The implied student. Studies in Higher Education, 34:5, 517-532, DOI: [10.1080/03075070802597135](https://doi.org/10.1080/03075070802597135)
- Vehviläinen, S., Souto, AM. How does career guidance at schools encounter migrant young people? Interactional practices that hinder socially just guidance. International Journal of Educational and Vocational Guidance. <https://doi.org/10.1007/s10775-021-09467-2>
- Ylijoki, O.-H. (2000) Disciplinary cultures and the moral order of studying – A case-study of four Finnish university departments. Higher Education, 39, 339-362.